

РОЛЬ ЛОГОПЕДА В МІЖДИСЦИПЛІНАРНІЙ КОМАНДІ ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧА З ООП У ЗВО

Балинська М. В., Тарусіна В. С., Синельник-Журба О. С.

ВСТУП

Питання забезпечення доступності вищої освіти для осіб з особливими освітніми потребами (ООП) в Україні закріплене нормативно: відповідно до Постанови КМУ № 635 у редакції від 28.07.2021 заклади вищої освіти (ЗВО) зобов'язані організовувати психолого-педагогічний супровід здобувачів з ООП та забезпечувати для них необхідні умови навчання¹. Проте між нормою і практикою досі існує суттєвий розрив: більшість закладів вищої освіти не мають у своєму штаті спеціалізованих фахівців – зокрема вчителів-логопедів. Між тим саме мовленнєва взаємодія є основним інструментом освітнього процесу, і здобувачі з порушеннями мовлення щодня стикаються з бар'єрами, які жодна загальнопедагогічна толерантність не усуне.

Аналіз наукової літератури свідчить, що питання логопедичного супроводу в умовах вищої освіти залишається периферійним. Переважна частина досліджень зосереджена на рівні дошкільної або шкільної освіти. Це означає, що заклади вищої освіти, приймаючи здобувачів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ), дислексією чи дисграфією, фактично позбавлені науково обґрунтованих орієнтирів. Дослідники фіксують, що без системного супроводу такі здобувачі «лишаються наодинці зі своїми бар'єрами, попри задекларовану інклюзію»².

Ситуацію ускладнює і контекст воєнного часу: з 2022 року до закладів вищої освіти вступають здобувачі, які перенесли черепно-мозкові травми, посттравматичні мовленнєві розлади, психогенне заїкання. Логопед у команді підтримки – це вже не питання комфорту, а питання реального доступу до освіти. Мета цього розділу – визначити роль і функції логопеда в міждисциплінарній команді підтримки

¹ Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти : Постанова КМУ від 10 лип. 2019 р. № 635. Редакція від 28.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-п#Text>

² Тернавська Т. А. Організація психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи в ЗВО. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/ pedagogics/article/view/13457>

здобувача з ООП у ЗВО та окреслити умови, за яких ця роль реалізується ефективно.

1. Міждисциплінарна команда підтримки здобувача з ООП: склад, нормативна основа і місце логопеда

Згідно з даними опитування здобувачів з ООП у закладах вищої освіти, 61,8% з них позитивно оцінюють загальне ставлення викладачів, однак підкреслюють: «доброзичливе середовище не замінює конкретних корекційних послуг і фахового супроводу»³. Це чітко розмежовує два рівні інклюзії – декларативний (толерантне ставлення) і реальний (фаховий супровід). Логопедичний компонент належить саме до другого рівня.

Нормативним орієнтиром для формування команди супроводу на рівні загальної освіти є наказ МОН № 609 (2018, редакція 2025), який визначає, що вчитель-логопед у команді: спостерігає за здобувачем в освітньому процесі; бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку (ІПР); надає корекційно-розвиткові послуги; консулює педагогів щодо особливостей мовленнєвого розвитку дитини⁴. У ЗВО ці функції нормативно не прописані, проте логіка системного супроводу залишається тотожною незалежно від рівня освіти.

Матеріали Всеукраїнської міждисциплінарної конференції з інклюзивної освіти (ТНПУ, 2021) фіксують ключовий принцип: ефективний супровід – це не паралельна робота різних фахівців, а система скоординованих дій з єдиним цілепокладанням⁵. Логопед взаємодіє принаймні з чотирма групами учасників команди:

1) практичним психологом – щодо когнітивного та емоційно-вольового профілю здобувача, виявлення психологічних чинників, що впливають на мовлення;

2) викладачами – щодо адаптації форм контролю та навчальних завдань з урахуванням мовленнєвих особливостей здобувача;

³ Семенець А. Готовність учасників освітнього процесу до діяльності в інклюзивному середовищі в закладах вищої освіти. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2025. Вип. 26. С. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2025-26.162-175>

⁴ Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : Наказ МОН від 08.06.2018 № 609. Редакція від 29.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0609729-18>

⁵ Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали І Всеукр. міждисциплінарної наук.-практ. конф. / упор. Удич З. І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 225 с. URL: <https://www.academia.edu/106229317>

3) соціальним педагогом – щодо соціальної адаптації, групової взаємодії, ризиків стигматизації;

4) тьютором і адміністрацією – щодо організаційних умов навчання та ресурсів підтримки.

Дослідники інклюзивного освітнього середовища підкреслюють, що таке середовище передбачає «гармонійне поєднання психолого-педагогічних умов, технічних засобів і ресурсів закладу»⁶. Відсутність логопеда – це не просто прогалина в штатному розписі, це структурний дефіцит, що позбавляє здобувача з ООП доступу до одного з ключових компонентів підтримки.

Поширене хибне уявлення: логопедична допомога потрібна лише дітям, а дорослий із мовленнєвими порушеннями «вже звик і справляється». Це не відповідає дійсності. Дислексія не минає після школи, заїкання не зникає з роками саме по собі, дизартрія не коригується без фахового втручання. Навпаки, студентський вік несе нові виклики: захист курсових, участь у дискусіях, доповіді на практиці. Вироблені стратегії уникнення (відмова від усних відповідей, мінімізація комунікації з викладачем) звужують академічні можливості і безпосередньо впливають на академічну успішність.

Мовленнєві порушення у здобувачів ЗВО охоплюють широкий спектр станів – від нейробіологічно зумовлених дислексії та дисграфії до набутих порушень, спричинених травмами або психологічним стресом. Кожен із цих станів має специфічний механізм впливу на академічну діяльність, а тому потребує не уніфікованого, а диференційованого логопедичного підходу. Спільним для всіх груп є те, що середовище закладу вищої освіти об'єктивно підвищує навантаження на мовленнєву систему: усні захисти, наукові тексти, постійна комунікація з викладачами і одногрупниками не залишають простору для унікальних стратегій, вироблених ще в шкільні роки.

Суттєвою проблемою є «невидимість» мовленнєвих порушень у порівнянні з руховими або сенсорними обмеженнями. Заклади вищої освіти не бачать цих здобувачів, бо вони зовні не відрізняються від інших, а їхні труднощі легко інтерпретувати як недостатню підготовку або низьку мотивацію. Це призводить до того, що потреба у фаховій допомозі роками залишається незадоволеною, а компенсаторні стратегії, які здобувач використовує самостійно, дедалі більше обмежують його академічну участь.

Психоемоційний вимір мовленнєвих труднощів не менш значущий, ніж їхній функціональний прояв. Тривожність, сформована через роки

⁶ Інклюзивне освітнє середовище: сутність та особливості. *Молодь і ринок*. 2023. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216352>

невдач і негативного досвіду, посилює симптоматику і створює замкнене коло: страх мовленнєвої ситуації погіршує мовлення, а погіршення мовлення поглиблює страх. В умовах закладу вищої освіти, де публічна мовленнєва активність є обов'язковою складовою навчання, цей механізм набуває руйнівного характеру.

2. Функції логопеда в системі підтримки студента: від діагностики до консультування

Дослідження психолого-педагогічного супроводу осіб із порушеннями мовлення засвідчує, що ефективність корекційної роботи визначається насамперед чітким розмежуванням функцій: логопед не дублює психолога, а діє у власному полі – мовленнєвому розвитку та комунікативній компетентності⁷. Це розмежування не менш важливе у ЗВО, ніж у школі.

Функції логопеда у команді підтримки здобувача з ООП структуруються за шістьма напрямками.

Діагностичний напрям передбачає первинне обстеження усного і писемного мовлення здобувача, виявлення специфічних розладів (дислексія, дисграфія, заїкання, дизартрія, ЗНМ) та формування мовленнєвого профілю, який стає частиною загального профілю здобувача для команди. Посібник «Інклюзія: покроково для педагогів» підкреслює: корекційно-розвиткові послуги надаються «різнопрофільними фахівцями індивідуально та/або в груповій формі з метою реалізації індивідуальної освітньої траєкторії» здобувача⁸. Без діагностичного висновку логопеда траєкторія залишається неповною.

Проектувальний напрям: логопед бере участь у розробленні індивідуального навчального плану (ІНП), вносить корекційно-розвитковий компонент, визначає реальні можливості та обмеження здобувача у сфері мовлення. Без цього компонента ІНП не відображає повноти потреб здобувача.

Корекційно-розвитковий напрям – безпосередня робота зі здобувачем: заняття з подолання конкретних порушень (темп, ритм, артикуляція, звуковимова, граматична будова, писемне мовлення). У роботі з дорослим пріоритетом є не механічне тренування, а

⁷ Повіренна І., Павлюк Р. Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушенням мовлення в умовах спеціального закладу освіти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. № 40 (2). С. 85–92. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.4013>

⁸ Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзія: покроково для педагогів : навч.-метод. посібник. Київ : Ін-т спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317/1/Kolupaeva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokovovo.pdf>

формування усвідомлених компенсаторних стратегій, якими здобувач зможе самостійно користуватися впродовж усього навчання. Збірник «Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців» (СумДПУ, 2024) фіксує: «логопед зобов'язаний надавати рекомендації педагогам щодо технологій досягнення кінцевих цілей навчання, визначених в ІПР, та застосування адаптацій і модифікацій»⁹.

Консультативний напрям – методичні рекомендації викладачам щодо:

- альтернативних форм контролю (письмові замість усних, тестовий формат замість розгорнутого есе);

- збільшеного часу виконання завдань;

- допоміжних засобів (плани-схеми відповіді, шаблони для письмових робіт);

- відокремлення мовленнєвого оформлення від змістового наповнення під час оцінювання.

Просвітний напрям: логопед інформує академічну спільноту про природу мовленнєвих порушень та їхній вплив на навчання. Це розвіює хибні уявлення – наприклад, що заїкання є виявом нервозності або дислексія свідчить про низькі розумові здібності. Матеріали ІІІ Всеукраїнської конференції з психолого-педагогічного супроводу (КПНУ, 2023) підтверджують: просвітня робота з педагогічним середовищем є системоутворювальним компонентом якісної корекційної роботи¹⁰.

Профілактичний напрям набуває особливої ваги в умовах воєнного стану. Логопед виявляє здобувачів групи ризику – з черепно-мозковими травмами, порушеннями слуху, психоемоційними розладами – і скеровує їх до відповідних фахівців до того, як первинні труднощі переростуть у стійкі розлади. Дослідники підкреслюють, що системні виклики впровадження інклюзивної освіти в Україні включають і «відсутність механізмів раннього виявлення мовленнєвих порушень у здобувачів»¹¹.

⁹ Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : зб. наук. праць / гол. ред. Ю. О. Лянной. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. Вип. 12. 260 с. URL: https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/zbirnik_2024_inklyuzivna_osvita_1_cfac7.pdf

¹⁰ Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти : матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. Т. О. Докучиної. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. Івана Огієнка, 2023. 369 с. URL: <https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/tezy-2023.pdf>

¹¹ Єфременко А. Г., Луканська Г. А., Багно Я. В. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні: виклики, стратегії та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-6-03-02>

Студенти з ТПМ нерідко демонструють нижчі академічні результати не через брак знань, а через неможливість адекватно вербально оформити відповідь. Це фактична дискримінація. Логопед, спираючись на діагностичні дані, обґрунтовує перед адміністрацією ЗВО необхідність адаптованих умов складання іспитів і таким чином забезпечує принцип розумного пристосування, задекларований Законом України «Про освіту».

Матеріали дослідження педагогічного супроводу здобувачів з ООП описують стратегію скаффолдингу – поступового «зняття» допоміжних засобів у міру зростання самостійності здобувача у мовленнєвій діяльності¹². Це особливо актуально для здобувачів із заїканням або після набутих мовленнєвих порушень: програма корекції будується поетапно, від максимальної підтримки до автономного функціонування.

Тобто, для здобувачів педагогічних, медичних, юридичних і управлінських спеціальностей логопед виконує ще одну функцію – він є учасником профорієнтаційного процесу. Дослідження ролі фахівців інклюзивно-ресурсних центрів у проектуванні освітньої траєкторії підтверджують: без урахування мовленнєвого компоненту планування майбутньої професійної діяльності здобувача є неповним¹³.

Логопедичний супровід у ЗВО принципово відрізняється від шкільної моделі, оскільки здобувач – це суб'єкт із правом на самовизначення, власними цілями і нерідко зі сформованим упередженням ставленням до самого факту логопедичної роботи. Чотири засади – орієнтація на майбутню професійну комунікацію, пріоритет функціональної практики, добровільність участі та вбудованість у загальну систему підтримки – є не теоретичними деклараціями, а практичними передумовами ефективності роботи. Без їх врахування навіть кваліфікований логопед ризикує запропонувати здобувачеві допомогу, якої той не прийме або не зможе застосувати.

Орієнтація на конкретну професійну комунікацію є тим, що відрізняє логопедію у ЗВО від загальнорозвивальної роботи. Майбутній педагог, юрист або медик потребує різних мовленнєвих компетентностей, і логопедична програма має це відображати. Це означає, що фахівець мусить розуміти не лише мовленнєвий профіль здобувача, а й вимоги

¹² Педагогічний супровід здобувачів з особливими освітніми потребами: теорія та стратегії реалізації. *Імідж сучасного педагога*. 2025. URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/341867>

¹³ Роль фахівців інклюзивно-ресурсних центрів у проектуванні індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням професійної орієнтації здобувачів освіти з інтелектуальними порушеннями. *Inclusion and Diversity*. 2023. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/173>

до комунікації у відповідній професії – і будувати роботу на перетині цих двох вимірів.

П'ять змістових блоків супроводу – діагностичний, корекційно-розвитковий, адаптаційний, профілактичний і консультативний – утворюють цілісну систему, в якій жоден блок не є зайвим. Особливе значення у контексті закладу вищої освіти має адаптаційний блок: він озброює здобувача інструментами для роботи зі своїм станом у реальних академічних умовах. Саме цей блок найменш представлений у наявних методичних розробках, що підтверджує потребу в окремих посібниках і програмах підготовки фахівців для роботи з дорослою аудиторією.

3. Механізми взаємодії та умови ефективної роботи логопеда в середовищі закладу вищої освіти

Присутність логопеда в команді – необхідна, але недостатня умова. Визначальним є механізм, через який ця присутність стає реальним ресурсом для здобувача. Дослідники умов ефективної діяльності фахівців в інклюзивних групах підкреслюють, що «міждисциплінарна співпраця реалізується не автоматично, а потребує чітких організаційних форм і регламентованих процедур взаємодії»¹⁴. Можна виокремити п'ять таких механізмів.

Перший – спільні засідання команди. Відповідно до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу (МОН, наказ № 609), засідання мають проводитися щонайменше двічі на семестр. У ЗВО за цією ж логікою засідання мають включати доповідь логопеда про динаміку мовленнєвого розвитку здобувача, його поточні труднощі та пропонувані зміни умов навчання. Позачергові засідання скликаються при суттєвих змінах стану здобувача або виникненні академічних ускладнень.

Другий – документальний супровід. Логопед веде записи обстежень, корекційних планів та динаміки роботи. Ці документи є спільним ресурсом команди. Коли між засіданнями виникають питання щодо здобувача, члени команди можуть спиратися на актуальні дані, а не на пам'ять. Відсутність єдиної документаційної бази призводить до дублювання зусиль або прогалин у підтримці.

Третій – консультативні сесії між окремими фахівцями. Психолог і логопед мають регулярно обмінюватися даними. Якщо психолог

¹⁴ Організаційно-методичні умови ефективної діяльності вихователів та асистентів вихователів в інклюзивних групах закладу дошкільної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/816>

виявив у здобувача тривожність, пов'язану зі страхом публічного мовлення, логопед коригує програму корекції: зосереджується спершу на зниженні мовленнєвої тривожності, а не на технічних аспектах артикуляції. Дослідження індивідуальних освітніх траєкторій підтверджують, що «узгодженість між фахівцями суттєво підвищує ефективність кожного з них»¹⁵.

Четвертий – залучення здобувача до планування. Студент є повнолітньою особою з власними поглядами на свої потреби. Цілі корекційної роботи мають обговорюватися і узгоджуватися з ним. Логопед працює як партнер, а не як фахівець, що директивно «виправляє». Студент, залучений до планування, демонструє вищий рівень мотивації і кращу динаміку.

П'ятий – циркулярний зворотний зв'язок від академічного середовища. Викладачі, що контактують зі здобувачем щодня, є джерелом актуальних даних про його мовленнєве функціонування. Через тьютора або координатора ця інформація надходить до логопеда – і навпаки, рекомендації логопеда через тьютора доходять до викладачів. Такий цикл забезпечує гнучкість підтримки.

Окремо варто зупинитися на системних викликах, які перешкоджають впровадженню логопедичного супроводу у ЗВО.

1) відсутність штатної посади логопеда в більшості закладів вищої освіти;

2) брак розуміння специфіки роботи логопеда серед адміністрації та викладачів;

3) відсутність матеріально-технічної бази для проведення корекційних занять у приміщеннях ЗВО;

4) відсутність методики логопедичного супроводу, адаптованої для дорослих здобувачів.

Ці виклики переборні. Логопед може залучатися до ЗВО у різних організаційних формах:

– штатний фахівець відділу психологічної підтримки або інклюзивного ресурсного центру при ЗВО – оптимальна модель;

– запрошений консультант на договірній основі – для менших закладів;

– фахівець ІРЦ, прикріпленого до ЗВО в межах тієї самої територіальної громади;

¹⁵ Індивідуальна освітня траєкторія дитини з порушеннями інтелектуального розвитку: практичні кроки. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2023. URL: <https://www.spp.org.ua/index.php/journal/article/view/58>

– магістрант або аспірант зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта (логопедія)» на виробничій практиці.

Модель «тьютор + логопед» може бути базовою для закладів вищої освіти з обмеженими ресурсами. Ці два фахівці взаємодоповнюють одне одного: тьютор забезпечує академічну навігацію, логопед – мовленнєве функціонування. Разом вони перекривають більшу частину потреб здобувача з ООП у навчальному середовищі.

Нарешті, сам здобувач потребує логопедичної просвіти. Часто молоді люди з мовленнєвими порушеннями пояснюють свої труднощі виключно психологічними чинниками («я нервую», «я просто боюся говорити»), не розуміючи їхньої нейропсихологічної природи. Усвідомлення реального механізму порушення, прогнозу та можливостей корекції є ресурсом для самоефективності здобувача і знижує тривожність, пов'язану з мовленнєвою діяльністю. Про це свідчать матеріали конференцій з інклюзивної освіти: «розуміння здобувачем власного стану є передумовою ефективної корекційної роботи».

Три організаційні форми – індивідуальні заняття, мікрогрупова робота і консультативна підтримка – не конкурують між собою, а доповнюють одна одну, охоплюючи різні рівні потреб і різні категорії здобувачів. Індивідуальна робота є незамінною для прицільної корекції складних порушень, мікрогрупи забезпечують живу комунікативну практику і взаємну підтримку, а консультативний формат є найдоступнішим і найменш ресурсоємним – особливо важливим для закладів вищої освіти з обмеженим кадровим забезпеченням. Поєднання цих форм дозволяє будувати гнучку систему, що відповідає реальним можливостям конкретного закладу.

Дистанційний формат з 2022 року перейшов із допоміжного статусу в статус системно необхідного. Він є методично обґрунтованим для широкого спектра порушень і нерідко психологічно комфортнішим для здобувачів із заїканням, які відчувають меншу тривожність за екраном. Включення дистанційного супроводу в загальну модель логопедичної підтримки – не тимчасова адаптація до воєнних умов, а довгострокова складова доступності послуги для здобувачів, які з різних причин не можуть відвідувати заклад вищої освіти фізично.

Участь логопеда у формуванні рекомендацій щодо оцінювання є принципово важливою для реалізації академічної справедливості. Без такої участі адаптації або не застосовуються зовсім, або заправдажуються хаотично і непослідовно. Натомість фахово обґрунтовані рекомендації – письмовий іспит замість усного, подовжений час, опорний план – передані через координатора інклюзивного навчання, забезпечують і конфіденційність здобувача, і системність підтримки.

Робота логопеда з самооцінкою і самоідентифікацією здобувача є невід'ємною складовою будь-якого корекційного процесу з дорослим. Більшість здобувачів приходять до закладу вищої освіти з роками накопиченого досвіду приховування свого стану і переконанням у власній неповноцінності. Логопед, який пояснює нейробіологічну природу порушення і допомагає сформувати образ себе як людини з особливостями, а не з «дефектом», здійснює роботу, без якої технічна корекція матиме обмежений і нестійкий ефект. Цей вимір логопедичного супроводу у ЗВО потребує окремої уваги як у фаховій підготовці спеціалістів, так і в методичних розробках для середовища закладу вищої освіти.

ВИСНОВКИ

Логопед у міждисциплінарній команді підтримки здобувача з ООП у ЗВО виконує шість функціональних напрямів роботи: діагностичний, проєктувальний, корекційно-розвитковий, консультативний, просвітній і профілактичний. Жоден із цих напрямів не може бути замінений іншим членом команди. Механізмами реалізації міждисциплінарної взаємодії є: спільні засідання команди, документальний супровід, консультативні сесії між фахівцями, партнерська взаємодія зі здобувачем і циркулярний зворотний зв'язок від академічного середовища.

Аналіз нормативно-правової бази показує: чинне законодавство містить достатній правовий ресурс для введення посади логопеда у ЗВО – Постанова КМУ № 635 зобов'язує забезпечувати психолого-педагогічний супровід, а Примірне положення (МОН, наказ № 609) окреслює функції фахівців спеціальної освіти в команді підтримки. Для реального впровадження потрібна деталізація цих норм на рівні внутрішніх положень закладів вищої освіти.

Без фахового логопедичного компоненту системний психолого-педагогічний супровід здобувачів з ООП залишається неповним, а декларована інклюзивна освіта у ЗВО – лише декларацією.

АНОТАЦІЯ

У розділі досліджено роль вчителя-логопеда у складі міждисциплінарної команди підтримки здобувача з особливими освітніми потребами (ООП) у закладах вищої освіти (ЗВО). На основі аналізу нормативно-правової бази та наукових досліджень 2021–2025 років визначено шість функціональних напрямів роботи логопеда: діагностичний, проєктувальний, корекційно-розвитковий, консультативний, просвітній і профілактичний. Окреслено п'ять механізмів

міждисциплінарної взаємодії: спільні засідання команди, документальний супровід, консультативні сесії між фахівцями, залучення здобувача до планування, циркулярний зворотний зв'язок від академічного середовища. Систематизовано системні виклики впровадження логопедичного супроводу у ЗВО та запропоновано організаційні форми залучення логопеда. Доведено, що без фахового логопедичного компоненту психолого-педагогічний супровід здобувачів з ООП є структурно неповним. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення внутрішніх положень ЗВО щодо організації команди підтримки, а також у підготовці фахівців зі спеціальної освіти до роботи з дорослою аудиторією.

Література

1. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти : Постанова КМУ від 10 лип. 2019 р. № 635. Редакція від 28.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-п#Text> (дата звернення: 12.03.2026)
2. Тернавська Т. А. Організація психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи в ЗВО. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/13457> (дата звернення: 14.03.2026)
3. Семенець А. Готовність учасників освітнього процесу до діяльності в інклюзивному середовищі в закладах вищої освіти. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2025. Вип. 26. С. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.32626/2413-2578.2025-26.162-175> (дата звернення: 12.03.2026)
4. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : Наказ МОН від 08.06.2018 № 609. Редакція від 29.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0609729-18> (дата звернення: 12.03.2026)
5. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукр. міждисциплінарної наук.-практ. конф. / упор. Удич З. І. Тернопіль : ТНПУ, 2021. 225 с. URL: <https://www.academia.edu/106229317> (дата звернення: 17.03.2026)
6. Інклюзивне освітнє середовище: сутність та особливості. *Молодь і ринок*. 2023. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216352> (дата звернення: 14.03.2026)

7. Повіренна І., Павлюк Р. Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушенням мовлення в умовах спеціального закладу освіти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2023. № 40 (2). С. 85–92. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2023.4013> (дата звернення: 10.03.2026)

8. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзія: покровоко для педагогів : навч.-метод. посібник. Київ : Ін-т спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317/1/Kolupaeva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokovko.pdf> (дата звернення: 11.03.2026)

9. Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : зб. наук. праць / гол. ред. Ю. О. Лянной. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. Вип. 12. 260 с. URL: https://sspu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/zbirnik_2024_inklyuzivna_osvita_1_cfac7.pdf (дата звернення: 15.03.2026)

10. Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. Т. О. Докучиної. Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. Івана Огієнка, 2023. 369 с. URL: <https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/tezy-2023.pdf> (дата звернення: 18.03.2026)

11. Єфременко А. Г., Луканська Г. А., Багно Я. В. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні: виклики, стратегії та перспективи розвитку. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-6-03-02> (дата звернення: 16.03.2026)

12. Педагогічний супровід здобувачів з особливими освітніми потребами: теорія та стратегії реалізації. *Імідж сучасного педагога*. 2025. URL: <https://isp.pano.pl.ua/article/view/341867> (дата звернення: 17.03.2026)

13. Роль фахівців інклюзивно-ресурсних центрів у проектуванні індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням професійної орієнтації здобувачів освіти з інтелектуальними порушеннями. *Inclusion and Diversity*. 2023. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/173> (дата звернення: 08.03.2026)

14. Організаційно-методичні умови ефективної діяльності вихователів та асистентів вихователів в інклюзивних групах закладу дошкільної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/816> (дата звернення: 11.03.2026)

15. Індивідуальна освітня траєкторія дитини з порушеннями інтелектуального розвитку: практичні кроки. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2023. URL: <https://www.spp.org.ua/index.php/journal/article/view/58> (дата звернення: 18.03.2026)

Information about the authors:

Balynska Maryna Viacheslavivna,

Teacher at the Department of Special Pedagogy and Psychology
and Inclusive Education of Communal Institution
Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical
Academy” of Kharkiv Regional Council
7 Rustaveli prov., Kharkiv, 61001, Ukraine

Tarusina Vladlena Serhiivna,

Master’s Degree Student
Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical
Academy” of Kharkiv Regional Council
7 Rustaveli prov., Kharkiv, 61001, Ukraine

Synelnyk-Zhurba Olha Serhiivna,

Master’s Degree Student
Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical
Academy” of Kharkiv Regional Council
7 Rustaveli prov., Kharkiv, 61001, Ukraine